

POSUDEK ŠKOLITELE DIPLOMOVÉ PRÁCE (R.KUNDEROVÁ)

Radka Kunderová:

DIVADELNÍ KRITIKA V ČASOPISE DIVADLO V ROCE 1953

Posudek školitele je prazvláštní literárně-kritický útvar. Jestliže se autorovi práce líbí (což je mimochodem tento případ), musí držet chválu na uzdě, aby neupadl do podezření z přílišného (pedagogického) narcisismu. Do podezření, že vlastně nepíše posudek, ale laudatio – i nepřímou sám na sebe. A jestliže má školitel k práci výhrady, je to ještě horší: těžko může být nějak zásadně proti, těžko může být opravdu kritický, aniž by upadl do podezření, že je masochistou, tj. že řeže do svého nedostatečného školitelství a tím si řeže pod sebou větev pedagogické autority. Jsem ale rád, že ani jedna z obou výše naznačených eventualit se mě v případě práce Radky Kunderové o Divadelní kritice v časopise *Divadlo* / 1953 v podstatě netýká. Autorka je natolik vyzrálou, samostatně uvažující osobností, a měla navíc s tématem už své natolik bohaté zkušenosti (viz její předchozí diplomka *Časopis Divadlo v letech 1949 – 1960* na katedře mediálních studií Fakulty sociálních věd UK), že přítomná práce vznikala takřka bez mé výraznější stopy a zásluhy. Stačil jsem pouze R. Kunderovu upozornit na některé – s divadlem s malým i velkým D zdánlivě nesouvisející – tituly z oblasti jazykové kritiky, speciálně pak z oblasti kritiky totalitní novořeči, což – jak je vidět z přítomné práce – padalo na mimořádně úrodnou půdu (Petr Fidelius: *Řeč komunistické moci*; *Kritické eseje*; Viktor Klemperer: *Jazyk Třetí říše – LTI – Poznámky filologovy*; Václav Jamek: *O patřičnosti v jazyce*; aj.). Také jsem R. Kunderovou snad přiměl, aby namísto „komunistického státu“, „komunistického režimu“ atd. používala – spolu s Hannah Arendtovou - termínu totalitarismus, eventuálně totalitní režim komunistického typu. Také jsem si s autorkou zapolemizoval, když jsem se snažil vyvrátit její podcenivý vztah k seriálu pamětnicko-kritických statí Jindřicha Černého, které mají podle mě navzdory esejistické formě neocenitelnou nejen svědeckou výpovědní hodnotu. Ne všechny mé názory autorka přijala, v mnohém si stála za svým, což jsem zvláště ocenil. Velmi mě ovšem potěšila její kritická orientace na vyprázdněný jazyk recenzí (jakož i na jeho mimojazykový i mimoumělecký kontext), odrážející hodnotovou rozkolísanost přelomového roku 1953. Autorka provádí jazykovou analýzu závazných „ideologických měřítek explicitních i skrytých“ (skrytých za zdánlivě „uměnovědnými názvy“). Odtud vytěžila i cenné postřehy o stylové anonymitě a uniformitě kritického psaní o divadle (jakoby celý ročník časopisu psala jedna anonymní osoba), o zinfantilnění autorů i předpokládaných adresátů kritických výpovědí, zejména však o fatální významové vyprázdněnost těch nejfrekventovanějších pojmů, užívaných jako relevantní hodnotové měřítko („národní charakter uměleckých děl“, „lidovost“, „ideovost“, „novátorství“, „průkopnictví“, „pokrokovost“, „typičnost“, „realismus“ - a na druhé straně pak „kosmopolitismus“, „formalismus“ atd.). Práce si všímá i nápadně „nekvalitního stylu“ a „nepřesného vyjadřování, které je důsledkem nepřesného myšlení“.

Kunderová neváhá však výjimečně uvést i pozitivní protipříklady, rozbíjející tuto uniformitu – jako důkazy „přímé úměry mezi kvalitou stylu a myšlení“ (A.Urbanové umění portrétu hereckého projevu Miroslava Macháčka aj.). V závěrečných kapitolách autorka mj. až provokativním způsobem konfrontuje úroveň tehdejší a dnešní divadelní kritiky (jsem rád, že kritická je k oběma) a nakonec konstatuje, že ani v přelomovém roce 1953 po smrti obou diktátorů nejsou v časopise znát výrazné změny kurzu - „periodikum zřejmě odráželo počáteční záměr českých politiků setrvat při staré gottwaldovské politice a jejich neochotu realizovat „nový kurz“, až jim ho nakonec „Moskva vnutila“. Tady Kunderová po pitvě jednoho divadelního mikrosvěta mimoděk popsala obecný model chování, jenž se bude v naší historii vícekrát opakovat. To ovšem zdaleka není jediný důvod, proč práci vřele doporučuji k obhajobě.
Doc.PhDr.Vladimír Just CSc.

